

*Najlepša
ljubavna pisma*
izuzetnih žena

priredila
URSULA DOJL

Prevela Aleksandra Pavićević

alnari
PUBLISHING

Beograd, 2010.

Uvod

Kada je objavljena knjiga *Najlepša ljubavna pisma velikana*, izdanje koje je prethodilo ovome, povela se rasprava o tome da li ljudi i dalje pišu ljubavna pisma. Zajednički zaključak bio je da je današnja instant komunikacija istisnula reči na papiru, pa se čini još manje verovatnim da bi današnji *muškarac* bio u stanju da napiše (i pošalje) pismo. Ali čini se da ono nad čime su lamentirali (i to su činile uglavnom žene) nije prevlast pisanih poruka i i-mejlova nad ljubavnim pismima, nego se lament odnosio na prošla vremena kada muškarci nisu gurali pod tepih svoja osećanja, nego su govorili o njima. Otvorio se apetit za čitanje romantičnih (i neromantičnih) izliva osećanja raznih muškaraca u istoriji, i to možda nije zbog činjenice ko su ti muškarci bili već zato što je takvih izliva danas malo – u bilo kom obliku.

Kao što sam tada napisala, ta pisma su se mnogo razlikovala po stilu, osećanjima i (nažalost) po iskrenosti – ponekad zaista izgleda da su neki od velikana pisali gledajući jednim okom na buduće naraštaje; ili su

verovali da je ljubavno pismo samo još jedno sredstvo kojim mogu da iskažu svoju genijalnost. Sastavljanje ove knjige predstavljalo je potpuno drugačije čitalačko iskustvo. Znamenitim muškarcima istorije pitanje koga vole i kim bi mogli da se ožene predstavljalo je samo jedan aspekt njihovih života; njihova veličina počivala je na njihovim dostignućima u drugim oblastima: naučnim otkrićima, istraživanjima, osvajanjima, političkom trijumfu, umetničkom iskazu. Ti putevi ženama su otvoreni tek nedavno, što je šokantno samo po sebi, a tužna je činjenica da veličina mnogih od žena u ovoj zbirci počiva samo na činjenici za koga su bile udate ili koga su rodile; njihova veza sa slavnim supružnicima ili potomcima bila je jedini razlog zbog koga su ova pisma sačuvana. Mnogim ženama iz ove knjige brak je odredio sudbinu. Ne mogu (a naravno i neću) da tvrdim da su žene često iskrenije od muškaraca, niti da su manje sposobne za pretvaranje i nameštaljke; stvar je u tome da pitanja srca mogu zauvek da promene tok života žene, onako kako život muškarca nikada ne bi mogao da bude promenjen. Teško je zamisliti da bi ijedan od znamenitih muškaraca napisao ono što je ledi Meri Vortli Montegju napisala svom voljenom pre nego što je sa njim, protivno željama svog oca, pobešla 1712. godine: „Drhtim od pomisli na ono što činimo. Jesi li si siguran da ćeš me zauvek voleti? Plašim se i nadam se u isto vreme.“ Posledice donošenja pogrešne odluke ili igranja na pogrešnu kartu za ženu bi predstavljale pravu katastrofu.

Naravno, ovde ima žena koje su se podsmevale običajima, koje se nisu povinovale željama porodice i koje su se borile za preuzimanje kontrole nad svojim životom. Uglavnom su ove žene bile izuzetno nadarene, nezavisno bogate ili i jedno i drugo. To znači da im se ništa od njihovih dostignuća ne može oduzeti; jednostavno, važno je istaknuti da je lestvica kojom se merio uspeh žena bila postavljena na gotovo nemoguću visinu. A ima u ovoj zbirci i drugih žena, onih koje su divni muškarci za koje su bile udate zdušno podržavali i hrabрили – izgleda da su na primer Abigejl Adams i Izabela Biton imale muževe koji su svim srcem želeli da one uspeju u onome što rade.

Ovde nema tužnih priča – ni kada su u pitanju ljubavi koje su se loše završile. A nema ni opasnosti i slomljenih srca koje su žene podnosile u mnogim oblastima svojih života, od nemoći i nedostatka obrazovanja i ekonomske nezavisnosti do smrtonosnih porođaja i smrti male dece. Antibiotici i mogućnost glasanja sve su promenili – bar u ekonomski razvijenijem svetu (vredi spomenuti užasnu statistiku UN-a koja kaže da se od 536.000 smrti majki tokom trudnoće ili porođaja svake godine 99% njih dogodi u ekonomski slabije razvijenim zemljama). To ne zvuči kao trenutak „Prešla si veliki put, dušo“, ali ponekad je dobro prisetiti se koliko su žene napredovale otkada je Meri Vulstonkraft napisala svoja *Odbrana prava žena* 1790. godine.

Ono čime se po mom mišljenju odlikuje ova zbirka jeste mogućnost prilagođavanja ovih žena, i njihova sposobnost da se suoče sa nepremostivim, njihova hrabrost,

Najlepša ljubavna pisma izuzetnih žena

stoicizam, domišljatost, njihov šarm i njihova velikodušnost. Ljubav ovde napisana pojavljuje se u mnogim oblicima – tolerantnom, obmanjujućem, nejasnom, ambicioznom, sebičnom, erotičnom, čednom i ludom – ali uvek je ljubav zaveštanje koje treba negovati.

– URSULA DOJL, U LONDONU, 2009. GODINE

„Nekada sam gledala sve te šašave devojke koje su se udavale za prvog momka za koga su smatrale da mogu živeti sa njim. A ja sam, pretpostavljam, čekala momka bez koga nisam mogla da živim.“

– NORA DOJL, 1917–2007

Ledi Džon Pelam

Ovo pismo ledi Pelam svom suprugu, ser Džonu, pisano je 1399. godine u njihovom domu u dvorcu Pevensi u istočnom Eseksu. Ser Džon je bio na putu – pomagao je Henrijju Bolingbroku da skupi trupe za ono što će se kasnije ispostaviti kao uspешan pokušaj da se otme presto Ričardu II. Pevensi je bio opkoljen neprijateljima njenog supruga; ne želeći da diže buku, ledi Pelam pita da li će se on možda uskoro vratiti.

SER DŽONU PELAMU, (15. JUL?) 1399. GODINE

Moj dragi gospodaru,

Preporučujem se Vašem visokom gospodstvu, srcem i telom i celom svojom jadnom snagom. I zahvaljujem Vama, svom dragom gospodaru, najdražem i najvoljenijem od svih gospodara na zemlji. U svoje ime zahvaljujem Vam, dragi moj gospodaru, na svemu što ste mi rekli u svom ugodnom pismu koje mi poslaste iz Pontefrakta, a koje do mene dođe na dan Marije Magdalene; časna reč, ne obradovah se nikada toliko kao kad sam čula iz Vašeg pisma da milošću Božjom imate dovoljno snage koja Vas brani od zlobe Vaših neprijatelja. Dragi gospodaru, ako Vaše visoko gospodstvo izvoli, čim budete mogli, požurite, da i ja začujem Vaš milostivi govor, koji Bog Svemogući nastavlja i pojačava. I, dragi moj gospodaru, ako želite da znate šta se sa mnom zbiva, ovde sam pod opsadom okruga Saseks, Sari i velikog dela Kenta, tako da niti mogu izaći, niti namirnice mogu do mene, osim uz veliki rizik. Zbog toga, moj dragi, ukoliko biste

izvoleli da date savet Vaše mudrosti kako da spasim Vaš zamak i oduprem se zlobi okruga gore pomenutih. I budete izvešteni o velikim zlobnicima u tim okruzima koji su tako prezrivo kovali zaveru protiv Vas, Vašeg zamka, Vaših ljudi i Vaših zakupaca; oni za ovu zemlju više ne postoje.

Zbogom, dragi moj gospodaru! Neka Vas Sveto Trojstvo čuva od neprijatelja i uskoro mi pošalje dobre vesti od Vas. Pisano u Pevensiju, u zamku, na dan Svetog Jakova već minulog, rukom Vaše nesrećne Dž. Pelam. Mom istinskom gospodaru.

Mardžeri Bruz (Paston)

(1428-?)

Pastonovi su bili ugledna srednjovekovna porodica iz Norfoka koja je iza sebe ostavila riznice pisama četiri generacije; ona daju živopisnu sliku života tog doba. Pisma koja slede, a koja je Mardžeri Bruz napisala Džonu Pastonu 1476. godine, predstavljaju najstarija ljubavna pisma na engleskom jeziku, a zapravo više su poslovne prirode. Njihova glavna tema su pregovori koji su u tom trenutku bili u toku o veličini Mardžerinog miraza, za koji su Pastonovi smatrali da je bio premali. Mardžeri i Džon su se na kraju venčali 1477. godine.

*DŽONU PASTONU
POSLATO IZ TOPKROFTA,
FEBRUARA 1476. GODINE*

Neka ovaj zapis bude uručen mojoj voljenoj ljubavi, uvaženom Džonu Pastonu, itd.

Uvaženi i obožavani, voljena moja ljubavi, preporučujem Vam se, svim srcem želeći da saznam o Vašoj dobrobiti, o čemu preklinjah Boga Svemogućeg da Vas sačuva na zadovoljstvo svoje i zbog želja srca Vašeg.

I ukoliko ste radi da čujete o mojoj dobrobiti, ni moje telo, ni moje srce dobro nisu, niti će biti dobro dok od Vas vesti ne dobiju.

*Jer nijedno stvorenje ne zna za bol koji podnosim,
A za smrt ne usuđujem se odlučiti.*

Moja gospođa majka se marljivo potrudila da ocu mom problem izloži, ali ne može da uradi ništa više od onoga što Vi već znate, zbog čega je meni, sam Bog zna, istinski žao. Ali ako me Vi, kao što ja odista verujem,

volite, nećete me zbog toga ostaviti; jer da nemate ni polovinu od sredstava za život koje imate, za najveći rad koji ijedna žena može da učini, ja Vas ne bih napustila.

*I ako mi naredite da se držim istine gde god da pođem,
dobro znam da ću Vas voleti svom snagom, ne više.
I ako prijatelji moji budu rekli da grešim,
pustiti me neće da to uradim,
srce moje mi nudi da Vas volim zauvek
više od svih zemaljskih stvari,
I ako oni budu puni besa,
Verujem da će biti bolje u vremenu koje dolazi.*

Ovog puta toliko, ali Sveto Trojstvo nek Vas čuva, a ja Vas zaklinjem da nijedno zemaljsko stvorenje osim Vas ne vidi ovaj zapis, itd.

I ovo pismo je napisala u Topkroftu, teška srca, itd.
Vaša Mardžeri Bruz.

DŽONU PASTONU

Svim srcem Vam zahvaljujem na pismu koje mi poslaste... iz kojeg zasigurno znam da nameravate da dođete... uskoro, sa samo jednom obavezom – da se zaključi posao između mog oca i Vas. Bila bih najsrećnija na svetu ukoliko bi došlo do ostvarenja posla... A ako dođete, a od posla ne bude ništa, onda ću biti još tužnija i puna žalosti.

Što se mene tiče, uradila sam i izdržala sve koliko god sam znala ili mogla, Bog sami zna. I želim da znate da moj otac odbija da se rastane od sume veće od stotinu funti) i pedeset maraka kada je u pitanju ovaj posao, što je daleko od ispunjavanja Vaših želja.

Ako iz nekog razloga možete da se zadovoljite tom sumom i sirotom mnome, biću najsrećnija devojka na svetu. A ukoliko budete smatrali da ne možete time biti zadovoljni, ili da možete dobiti više novca, kao što sam Vas dobro ranije razumela, dobra, verna i voljena ljubavi, nemojte se više mučiti da dolazite u posetu po ovom poslu. Radije nek se sve svrši, da više nikad ne prozborimo o tome ni reč, pod uslovom da ja ostanem Vaš verni prijatelj i ona koji moli do kraja života.

Ništa više zasada, samo neka Vam svemogući Isus čuva i dušu i telo.